

“Molt Honorable ‘monovero’”

Pasqual Maragall ha visitat terres del sud per retrobar les arrels familiars que el lliguen, per la branca materna, a Monòver, al Vinalopó. Aquesta n'és una crònica succinta.

RAFA PAZ

Pasqual Maragall, lluint a la solapa la medalla d'or de Monòver, d'on eren els seus avis Pasqual Mira i Basilisa Azorín.

“Mira”. Vet aquí la precisió que –insistent– qui fou alcalde olímpic de Barcelona i el president de la Generalitat que va estrenar tripartit afegia cada vegada que algú pronunciava el seu nom. Pasqual Maragall –i Mira– viatjava a terres del sud per retrobar-hi la part d'ell mateix que en prové, el potent fil valencià que li lliga la nissaga amb la terra blanca i eixuta –i lluminosa també– que envolta Monòver, al Vinalopó.

“Amb la mediació imprescindible d'Acció Cultural del País Valencià i d'Eliseu Climent”, com apuntava durant la conferència de premsa l'alcalde d'Elx, Alejandro Soler (PSPV), Pasqual Maragall va fer, el 5 i 6 de setembre, un particular retorn a les arrels, a l'espai que va veure néixer i créixer els seus avis, Pasqual Mira i Basilisa Azorín.

La Dama i l'Estatut. Amb puntualitat britànica l'esperen davant l'Ajuntament. La recepció oficial a Elx, a càrrec de l'alcalde i de la primera tinent d'alcalde, Maria Teresa Sempere (PSPV), de la regidora Angels Candela (IdPV) i dels regidors Alejandro Pérez, i Josep Miquel Maçanet (tots dos del PSPV), compleix tant el protocol que sembla fet a posta per demostrar fins a quin punt la ciutat de les palmeres es reclama i se sap plenament europea.

“Estem feliços de tornar a casa”, explica Maragall d'entrada, en un plural que inclou Diana Garrigosa, la muller, que l'agombola a tot arreu. I de seguida –no caldria sinó– els representants del consistori li regalen una bella reproducció de la Dama d'Elx. I també de seguida surt a la palestra la reivindicació perquè retorni a la ciutat i d'alguna manera queda establert el compromís: “Les autoritats, siguin del color que siguin, són molt repatànies, però a partir d'un moment determinat s'ha de ser generós. Està molt bé que l'original pugui tornar allà d'on ve. Si us hi podem ajudar, ho farem.”

Pasqual Maragall viu ara oficialment retirat de la vida política, però ella, cabuda, se li fa –més o menys dissimuladament, més o menys obertament– trobadissa. Ell, val a dir-ho, dribla algunes

qüestions –posem-hi el proper congrés del PSPV– a base d’humor i evita el comentari amb un “és que perdo la memòria, jo, sabeu?” que escampa somriures entre l’ofici dels preguntaires i recorda de passada a la concurrència la malaltia que temps enrere va fer públic que patia i a l’estudi de la qual ha dedicat una fundació: “Tinc Alzheimer, ho deuen recordar vostès millor que jo.” Més somriures encara.

En dribla unes quantes, de preguntes, dèiem, però en respon algunes altres. A la maragalliana –o és miriana?– manera: “Els socialistes catalans i Convergència donaran suport a Zapatero”, etziba, per exemple, quan algun periodista li pregunta pels pressupostos estatals. I continua: “Si em preguntes si hi estic d’acord... No. Raons? Moltes: Estatut, infraestructures, finançament.” I es va deixant anar, tot seguint el fil: “Ens ha costat molt de tenir un Estatut i ja veurem què passarà... Em té encuriolit, aquest tema. Perquè si després d’haver estat referendat pel poble de Catalunya, un jutge el toca... Que ens tornin a preguntar si el resultat ens agrada o no: caldrà un altre referèndum. Demano dret a la claredat. Compte amb aquest tema, que pot tenir conseqüències.”

Essent com és al sud colpit per la mania persecutòria contra la llengua, i un cop instal·lat al Casal Jaume I d’Elx, on fa conversa amb els socis, de seguida surt la qüestió del tancament dels repetidors de TV3 que ja ha deixat incomunicada la part més meridional del País Valencià i que penja com espasa de Dàmocles sobre la resta. El pronunciament sobre la qüestió és rotund: “Em sembla absurd que es vulguin posar barreres materials a les ones. Això de TV3 és gairebé més important que el finançament, mireu què us dic. Les idees manen sobre els diners.” Algú explica que diu que ajudarà amb la qüestió de la Dama i també amb aquest altre i se sent una rèplica al vol: “Ho tens difícil, Pasqual!” Ell somriu: “Però Catalunya que colli, també, no?” La resposta arriba a cor: “I tant! Sí!” Maragall continua la reflexió: “Perquè és que de vegades som massa educats...” “Això deia Fuster –respon aleshores Eliseu Climent–: que els catalans heu llegit massa Saint-Exupéry!”

“Més valencià que res”. “La meitat de la meua sang és d’aquí, per dir-

1 i 2. Dues instantànies del pas per l’ajuntament il·lícita: el present característic –una reproducció de la reivindicada Dama d’Elx–, de mans de l’alcalde, Alejandro Soler, i el retrat dins i fora de l’escultura de Joan Castejón Mirada crítica: d’esquerra a dreta, Eliseu Climent, Àngels Candela, Pasqual Maragall, Alejandro Soler, Diana Garrigosa, Maria Teresa Sempere i Alejandro Pérez. **3.** “Si de vegades us sentiu a les catacumbes, penseu que les catacumbes, al final, van trionfar. Aquesta cultura que esteu empenyent és la d’avui i la de demà: no us penseu que sou resistents d’una cosa que s’acaba: això tot just comença i és el futur”: vet aquí les paraules de Pasqual Maragall amb dedicatòria especial per als socis del Casal Jaume I d’Elx. **4.** A Monòver, saludant algunes assistents a la representació. Al darrere, per exemple, hi ha Eilsa Camarena, que li va portar un llibre de Joan Maragall per tenir-lo dedicat amb la signatura del nét. **5.** Maragall i Garrigosa a l’exposició “Azorín i Catalunya”, acompanyats pel director de la Casa Museu Azorín de Monòver, José Payà. **6.** Davant la seu del PSPV de Monòver. **7.** Un moment de l’obra *De Monòver a Barcelona*, dels *Mira als Maragall*, de Sud Teatre, del Casal Jaume I de Monòver.

ho d'alguna manera. El meu nom és d'aquí." A qualsevol que ho preguntés, Pasqual Maragall explica els perquè de la visita. I del tarannà, fins i tot: "Maragall és un cognom que pesa molt, però a la família som tant Maragall com Mira. N'hi ha que tiren més cap als uns, com el meu germà Ernest [actual conseller d'Educació de la Generalitat de Catalunya], que és Maragall a matar, amb les celles poblades i tot. En canvi, el meu nom ja ve de l'*abuelito* Pasqual, que era un republicà federal molt amic de Marcel·lí Domingo. Diuen que es va morir de pena -pel que havia vist i veia-, el 1940. Un any després vaig néixer jo, i per això em van posar el seu nom. Per la cosa del masculisme, el meu primer cognom és Maragall, però em considero Mira cent per cent. De la vostra terra. Del vostre sentiment. I crec que comparteixo algunes de les vostres característiques. Sóc més valencià que res."

Efectivament, les arrels de Pasqual Maragall s'endinsen fins al sud del tot

del país, fins al poble que s'erigeix en *guardià de la frontera*, fins a Monòver. Allà van néixer els seus avis materns. I fins allà fa cap, per recórrer els carrers al poble de llum tan blanca i per acabar de tancar el cercle tot comprovant la relació que un altre monover reconegut, Josep Martínez Ruiz -de pseudònim, Azorín- va tenir amb el seu avi *principati*, Joan Maragall. El fet és que després de la preceptiva visita a l'ajuntament i de la imposició de l'escut d'or de la població, hi ha ocasió de relligar també l'altra branca de la família amb la ciutat lluminosa: a la Casa Museu Azorín hi inauguren, dedicada, l'exposició "Azorín i Catalunya", amb un apartat especial per a l'intercanvi epistolar entre tots dos literats. De fet, tal com explica després José Payà, director del museu, "la primera cosa que fa Azorín el 1905, quan va a Barcelona, és anar a veure Maragall, que esdevé una mena de mentor del grup *Los Tres* que formaven Azorín, Ramiro de Maeztu i Pío Baroja: el germen del 98."

I allà mateix, entre exemplars de *La ben plantada*, *La nacionalitat catalana* o *Fructidor*, s'hi destaca un antic full volander del 1924 que de seguida crida l'atenció de la concurrència: és la reproducció del "Missatge d'elogi i defensa de la llengua catalana" signat per 118 escriptors en castellà (inclòs Azorín) per protestar contra la persecució del català durant la dictadura de Primo de Rivera, i la "Lletra de gratitud dels escriptors de Catalunya", enviada en resposta i signada per 98 personalitats (inclòs Joan Antoni Maragall, fill de Joan Maragall). Qui fou president de la Generalitat no s'està, davant l'evocació, de comparar les reaccions amb les actuals, i de desitjar, amb tot, que algun dia es puguin "fer realitat els somnis dels nostres avis".

'La Peroteta'. A hores d'ara no se sap d'on el va treure, el pseudònim, Martínez Ruiz. José Payà explica, quan se'n parla, que, de teories, "n'hi ha milers: li podia haver agradat per la sonoritat o perquè

3 ARXIU JOAN GIMÉNEZ

4 RAFA PAZ

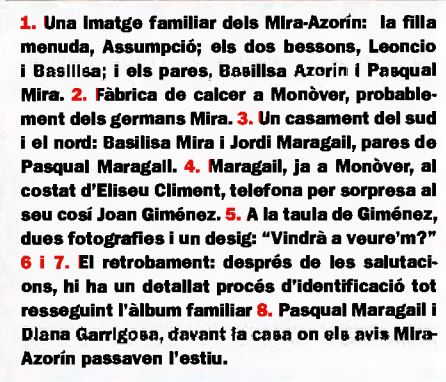

5 RAFA PAZ

2

ARXIU JOAN GIMÉNEZ

6

RAFA PAZ

1

ARXIU JOAN GIMÉNEZ

8

RAFA PAZ

7

RAFA PAZ

1. Una imatge familiar dels Mira-Azorín: la filla menuda, Assumpció; els dos bessons, Leoncio i Basillisa; i els pares, Basillisa Azorín i Pasqual Mira. 2. Fàbrica de calcer a Monòver, probablement dels germans Mira. 3. Un casament del sud i el nord: Basillisa Mira i Jordi Maragall, pares de Pasqual Maragall. 4. Maragall, ja a Monòver, al costat d'Eliseu Climent, telefona per sorpresa al seu cosí Joan Giménez. 5. A la taula de Giménez, dues fotografies i un disseny: "Vindrà a veure'm?" 6 i 7. El retrobament: després de les salutacions, hi ha un detallat procés d'identificació tot resseguint l'àlbum familiar 8. Pasqual Maragall i Diana Garrigosa, davant la casa on els avis Mira-Azorín passaven l'estiu.

evocava Clarín, el seu mestre; perquè tenia un company de classe que es deia Antonio Azorín... Mai no va aclarir-ne la raó. Només sabem que era conscient que amb el nom que tenia no podria triomfar". Per a Pasqual Maragall, tanmateix, el misteri sembla clar: Martínez Ruiz va triar d'alties el cognom d'una passió secreta: "Estava enamorat de la meua àvia, de l'abuelita Basilisa!" Payà no ho desmenteix i ell posa cara de *se non è vero, è ben trovato*, somrient per sota el nas.

Basilisa Azorín, filla de jornaler i per nom de casa coneguda a Monòver per *la Peroteta*, va conèixer Pasqual en entrar a treballar "a l'empresa de calcer que els Mira tenien a Monòver", relata Marian Díez, que ha recopilat les petjades dels ascendents de Maragall al poble. "Zapatero, Zapatero, tú te llamas pero yo soy." diu que li deixava anar enigmàticament Pasqual Maragall a l'actual president del govern espanyol. Costa d'imaginar quina cara hi devia fer l'altre. Maragall, en tot cas, manté present la reivindicació íntima i explícita d'aquesta seva llavor original. I, efectivament, els Mira van obrir una botiga de sabates al carrer major de Monòver, explica Marian Díez, el 1894; el 1903 esdevenia fàbrica (Mira Amat Hermanos); i el 1921 va ser la primera d'introduir en el procés una màquina de tallar sola, cosa que els altres no van fer fins passada la guerra. Després, bo i casats, Basilisa i Pasqual se n'anaren al País Basc, on els nasqueren els tres fills i, de seguida, a Barcelona. En tornar a Monòver a passar-hi vacances, les joguines dels fills i Pasqual, tan mudat amb el jupetí i el bastó, i Basilisa, que passejava amb distinció, vestida -i calçada- a l'última, enlluernaven el barri sencer.

Joan Giménez Esteve camina amb penes i treballs. No podrà anar a cap dels actes que donaran la benvinguda al seu cosí segon. Ha fet enviar una fotografia de Maragall demanant que la hi tornin dedicada. Però en saber que té un parent al poble Maragall en demana el telèfon, i li truca, es presenta, l'altre s'emociona, queden entesos: es veuran a la vesprada, a casa de Joan. El comiat ja és familiar: "Adéu, primo!"

Joan és nét de Remediet, que fou germana de Basilisa, *la Peroteta*, que de menuda sempre duia trenes i de gran diuen que tenia predilecció pel seu nét Pasqual i que li cantava sarsueles ("Vá-

Pasqual Maragall al Casal Jaume I d'Eix: "L'Euroregió (que permet que cadascú sigui el que vulgui mentre sigui europeu, en agrupacions ja no per obligació sinó per elecció) és, de fet, la nació de Jaume I: ell és el pare de la criatura."

monos juntos del brazo hasta la próxima aldea...").

Jaume I. Hi haurà un sopar popular, encara, finalment, per cloure l'estada maragalliana -i miriana, queda clar- al sud; un sopar sota l'auspici del Casal Jaume I de Monòver, amb cançons i polítics, també (de Xixona, Ferran Verdú i Rosa Arqués, alcalde i regidora, del PSPV; els regidors de Mutxamel Adrià Carrillo -EU- i Rosa Poveda -PSPV-; Mireia Mollà, d'IdPV, diputada a les Corts; i Francesc Picó, portaveu del PSPV a Monòver).

I potser perquè abans els versos de Joan Maragall s'han barrejat amb els comentaris aguts de l'oncle Canyís -el personatge monover creat a començament del segle XX- en una replaceta guarnida de festa; potser per la veu terrenal del Negre, que acompanya l'espectacle *De*

Monòver a Barcelona, dels Mira als Maragall, que ha preparat el jovent i l'ànima de Sud Teatre (dedicat, com expliciten ben bé, "al nostre il·lustre convidat i Molt Honorable monovero"); o per haver vist tanta gent, a la plaça, a Monòver, cantant dempeus *Els Segadors*; per uns versos d'Ausiàs Marc recitats de memòria; per l'influx de la Dama; o pel bagatge propi amb nom d'Euroregió ("una realitat històrica i lingüística -explica el nét de Pasqual i Basilisa-, amb tots els seus matisos i la seva riquesa, que s'ha de defensar"); o per una barreja de tot plegat i més encara, el cas és que les darreres paraules de Pasqual Maragall a Monòver fan saltar alguns oients de la cadira: "Visca els Països Catalans, visca l'Euroregió i visca l'Europa que tots farem!" L'aplaudiment és intens.

Núria Cadenes